

ДОНЕЦЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської науково-дискусійної платформи

ВИКЛИКИ ТОЛЕРАНТНОСТІ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ ВОЄННОЇ АГРЕСІЇ

16 листопада 2023 року

м. КРОПИВНИЦЬКИЙ

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**КАФЕДРА СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН
ФАКУЛЬТЕТУ № 1**

ВИКЛИКИ ТОЛЕРАНТНОСТІ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ ВОЄННОЇ АГРЕСІЇ

МАТЕРІАЛИ

**Всеукраїнської науково-дискусійної платформи,
яка приурочена до Міжнародного дня толерантності**

16 листопада 2023 року

Кропивницький – 2023

УДК 342.7:342.78(477)(082)

В 43

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Донецького державного університету внутрішніх справ, протокол № 6 від 28.11.2023 року

Редакційна колегія:

Голова:

Анжела Гельбак – т.в.о. завідувачки кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету № 1 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидатка психологічних наук;

Заступниця голови:

Тетяна Кононенко – професорка кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету № 1 Донецького державного університету внутрішніх справ, докторка філософських наук, професорка;

Членкині редакційної колегії:

Тетяна Огаренко – доцентка кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету № 1 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидатка філологічних наук, доцентка;

Оксана Черноус – доцентка кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету № 1 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидатка філологічних наук, доцентка.

Виклики толерантності в умовах російської воєнної агресії : матеріали Всеукраїнської науково-дискусійної платформи, яка приурочена до Міжнародного дня толерантності, м. Кропивницький, 16 листопада 2023 року. Кропивницький : ДонДУВС, 2023. 239 с.

Збірник містить тези доповідей Всеукраїнської науково-дискусійної платформи «Виклики толерантності в умовах російської воєнної агресії», що відбулася 16 листопада 2023 року на базі Донецького державного університету внутрішніх справ (м. Кропивницький). Матеріали доповідей подаються в авторській редакції, відповідальність за дотримання норм академічної доброчесності несуть автори доповідей.

УДК 342.7:342.78(477)(082)

© ДонДУВС, 2023

© автори тез доповідей, 2023

Клименко В. Пропаганда як інструмент воєнної агресії: доктрина Примакова	113
Митрофаненко Ю. Спростування історичних фейків засобами критичного мислення як засіб боротьби з елементами російської пропаганди	114
Мітченко К., Макаренко В. Психологічний аспект дій колабораціоністів у контексті співпраці з окупаційною владою	119
Молчанова О. Стресостійкість як актуальна проблема емоційної сфери особистості	121
Мухіна Г. Комунікативна толерантність як психологічна проблема	124
Петраш О. Прояви травмівного досвіду в поведінці людини, яка опинилася в кризовій ситуації	126
Потапов С. Резилієнтність медиків як психологічна проблема	128
Радул С. Методи саморегуляції психологічного стану авіаційних фахівців в екстремальних умовах	129
Руденко Л., Литвин А. До питання збереження психічного здоров'я особистості в умовах війни	132
Sendik I. The role of misinformation in increasing intolerance and hostility	135
Сняткова Т., Сема В. Шляхи збереження ментального здоров'я учасників освітнього процесу під час війни	138
Федчук О. Загальна характеристика методів та методик дослідження впливу особистісної безпеки на актуалізацію емоційних ресурсів	141
Chernionkov Y. Does the European union fight propaganda and disinformation in light of war in Ukraine?	146
Яремко Р., Милик І. Психічне здоров'я здобувачів вищої освіти в умовах війни	148
Яцишина А. Соціальна адаптація військовослужбовців в умовах бойової діяльності	151
ПЛАТФОРМА 3. ОСВІТА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: РЕАЛІЇ, ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ	153
Аніщенко В. Гуманітаризація процесу формування професійної компетентності фахівця-правоохоронця	153
Vasiutynska Y. Peculiarities of conducting online classes during martial law	155
Довгополова Г., Василенко В. Гендерний підхід у викладанні лінгвістичних дисциплін у вищій школі	157
Жосан О. Інклюзивна освіта: труднощі впровадження	160

As the leading European officials have told us, they learned all the techniques of the enemy country to produce fakes and disinformation.

We noted that not all cases of propaganda and disinformation have been destroyed yet. There remains a very blatant case when all Ukrainians are called refugees without understanding. We asked leading managers and responsible persons to control their activities in this direction, to fight another fake case of russian propaganda. After all, only a small percentage of Ukrainians in Europe have the status of refugees.

Summing up all of the above if you are concerned about being manipulated by propaganda, the best thing you can do is to educate yourself about the techniques that are used. By being aware of the ways that information can be distorted, you can more easily see through the manipulation and make your own informed decisions.

References:

1. Arlin Cuncic. (2022). How does propaganda work? URL: <https://www.verywellmind.com/how-does-propaganda-work-5224974>
2. «Misinformation» vs. «Disinformation»: Get Informed On The Difference. URL: <https://www.dictionary.com/e/misinformation-vs-disinformation-get-informed-on-the-difference/>

Роман ЯРЕМКО, Іванна МИЛИК

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Вже дев'ять років люди в Україні живуть в умовах війни, необхідність функціонування в екстремальних умовах створює додаткове навантаження на психіку, викликає зміну психічного стану та негативно позначається на активності особистості. Війна – один із найбільш стресових чинників, безпосередньо це торкається кожного і має свої наслідки, але є ті, чиє життя і так зазнає великих змін, – це студенти. У цей непростий час у них відбувається важливий і водночас стресовий процес для подальшого життя – процес професійного навчання у закладах вищої освіти і в подальшому становлення їх як майбутніх фахівців. Відповідно до вищесказаного, зростає потреба у здійсненні психологічних досліджень, спрямованих на вивчення психічного здоров'я здобувачів в умовах війни.

Психічне здоров'я – це рівень психологічного благополуччя, який визначається не тільки відсутністю психічних захворювань, а й рядом соціально-економічних, біологічних і тих, що відносяться до навколишнього середовища, факторів. Це стан внутрішньої гармонійності, який дає

можливість реалізувати себе як особистість. Норма психологічного здоров'я визначається за критеріями успішної адаптації, продуктивного розвитку та самоактуалізації людини. Серед критеріїв психологічного здоров'я науковці також виділяють емоційне благополуччя, відсутність депресивності, вигорання, соціальної й особистісної дезадаптації тощо [3].

Першими, хто формулює та розробляє проблеми психологічного здоров'я особистості, є психологи гуманістичної орієнтації А. Маслоу, Г. Олпорт, К. Роджерс. У логотерапії В. Франкла з'являється термін «душевне здоров'я», основними критеріями якого автор вважає усвідомленість існування, духовність та совість. До проблеми психологічного здоров'я також звертаються такі українські вчені, як: Ю. Гончарова, Л. Коробка, І. Мазоха, С. Максименко, О. Падухевич, Т. Работа, Т. Титаренко, О. Царькова, А. Шевченко. Сьогодні більшість дослідників погоджуються з визначенням найважливіших характеристик психологічного здоров'я як складного, багатовимірного, динамічного, індивідуалізованого процесу [2].

Однією з основних загроз психологічному здоров'ю людини є травма, що спричинена впливом негативних подій. Серед значної кількості негативних подій виділяються стресори високої інтенсивності, до яких належить війна, яка викликає реакції інтенсивного страху, почуття безпорадності та жаху, вплив якої може мати різноманітні негативні наслідки, для когось більші, для когось менші. Одні можуть перебувати у постійному стресі, інші ж отримують травму свідка, ПТСР тощо. Звісно, тут важливо враховувати конкретні обставини та умови, місце перебування студентів, де і за яких умов вони навчаються, адже у певних місцевостях нашої країни відбувається постійна боротьба за життя, що стає постійним стресовим чинником, який несе за собою серйозні наслідки для психічного здоров'я, а інколи і для фізичного. Також не можна забувати, що кожен з нас наділений особливими рисами, які так чи інакше можуть допомогти легше переносити стресові ситуації, відповідно до того, наскільки вони розвинені, наприклад: стресостійкість, психологічна ресурсність, життестійкість, гнучкість, резильєнтність та інші не менш важливі властивості нашого характеру.

Для діагностування психологічного здоров'я здобувачів вищої освіти необхідно використовувати ефективні інструменти та методики. Вони дають змогу оцінювати різні показники психологічного здоров'я. Наприклад, одним із найефективніших діагностичних інструментів для дослідження психологічних проблем дорослих є клінічна бесіда. Цей метод дає змогу досліднику встановити контакт із клієнтом та оцінити його психологічний стан, з'ясувати характер симптомів та їх зв'язок із життєвими ситуаціями, у яких він опинився [1].

Британська організація Student Minds, яка займається психічним здоров'ям студентів, зазначає, що багато людей вперше відчувають проблеми з психічним здоров'ям або вперше звертаються за допомогою під час навчання в університеті. Водночас команда дослідників Student Minds визначає низку чинників, які роблять студентів більш чутливими до проблем з психічним здоров'ям:

1. Вік – значна частина студентів молодша 25 років, приблизно три чверті дорослих із психічними захворюваннями мають перший їхній випадок до 25 років.

2. Стрес – досвід студентства може бути стресовим. Хоча стрес не є проблемою психічного здоров'я, він може призвести до таких проблем, як депресія та тривога.

3. Відсутність підтримки – це часті випадки в студентському житті, коли молода людина змушена жити далеко від сім'ї, не завжди має час для спілкування з друзями. Відсутність мережі підтримки може зробити молодих людей вразливими до розвитку проблем із психічним здоров'ям.

Також чинниками, що погіршують психічне здоров'я студентів, є: нова соціальна ситуація, інтенсивність взаємодії з інформаційно-комп'ютерними технологіями, стосунки з близькими та друзями, переживання в зв'язку з цим тривожних і депресивних станів. Як наслідок, проблеми з психічним здоров'ям можуть впливати на багато сфер життя студентів, знижуючи якість їхнього життя, академічні досягнення, фізичне здоров'я та задоволення від навчання. Ці проблеми можуть мати довгострокові наслідки, вплинувши на майбутнє працевлаштування, потенціал заробітку та загальний стан здоров'я.

Результати досліджень визначають психологічні особливості навчальної діяльності здобувачів вищої освіти в умовах війни, а також можуть допомогти у подальшій оптимізації навчального процесу у закладах вищої освіти, і, відповідно до цього, сприятимуть покращенню процесу професійного становлення майбутніх фахівців.

Отже, психічне здоров'я здобувачів вищої освіти в умовах війни є вкрай важливою темою, вона потребує уваги та ресурсів для подолання. Для забезпечення психологічної підтримки та відновлення можливостей навчання студентів у воєнних конфліктах, суспільство повинно об'єднати зусилля та допомогти їм подолати наслідки цих трагічних подій, щоб в подальшому ті ж самі здобувачі вищої освіти могли виконувати свої професійні обов'язки та вкладати свої зусилля у розвиток країни та суспільства. Тому важливо приділяти увагу таким дослідженням, і кожного дня розвивати нашу наукову діяльність задля забезпечення якісного майбутнього.

Список використаних джерел:

1. Мотозюк Л. М., Блохіна І. О., Москаленко О. В. Особливості впливу війни на стан психологічного здоров'я здобувачів вищої освіти: до питання

вибору діагностичного інструментарію (український кейс). *Габітус*. 2023. Вип. 46. С. 101–105.

2. Титаренко Т. М. Психологічне здоров'я особистості: засоби самопомоги в умовах тривалої травматизації : монографія. Кропивницький, 2018. 160 с.

3. Шевченко А. М. Теоретичні аспекти дослідження психологічного здоров'я особистості. *Організаційна психологія. Економічна психологія*. 2018. № 1 (12). С. 108–115.

4. Яремко Р. Я. Проблема професійної мотивації майбутніх рятувальників. *Психічне здоров'я особистості у кризовому суспільстві* : зб. наук. статей за матеріалами V Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Львів, Львівський державний університет внутрішніх справ, 23 жовтня 2020 р.) / уклад. З. Р. Кісіль. С. 246–248.

Анастасія ЯЦИШИНА
Державна прикордонна служба України

СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Соціальна адаптація серед військовослужбовців є актуальною на всіх рівнях: від молодших командирів, офіцерів до головнокомандувачів. Унаслідок низької адаптації ускладнюється міжособистісне спілкування, має місце ряд поганих стосунків з побратимами: нестатутні відносини, вразливість, схильність до суїцидальних дій та інші. Під соціальною адаптацією розуміється пристосування індивіда до умов соціального середовища, інтеграція в соціальну групу, формування відповідної системи взаємин з іншими індивідами, усвідомлення цінностей і норм конкретного соціального середовища. Тобто, незважаючи на певні розбіжності у визначенні поняття адаптації, науковці схиляються до того, що адаптація – це довгий процес соціалізації особистості, який складається з основних дій, пов'язаних із взаємовідносинами, у тому числі внутрішнім аспектом, що є зміною внутрішнього світу особистості. Що торкається зовнішньої форми – це варіація саме умов середовища. Проте, аналіз підходів до визначення поняття формування системи складається зі взаємовідносин відповідно до вимог соціального середовища та сприйняття цінностей і стандартів соціального середовища. Існує також поняття «психологічна адаптація», можна сказати, що ці поняття пов'язані, оскільки це початок тривалого процесу, тому що психологічна адаптація індивіда містить чинники, необхідні саме для соціальної адаптації.

Правила соціальної адаптації військового залежать від його особистісних особливостей, таких як: темперамент, психічні особливості,